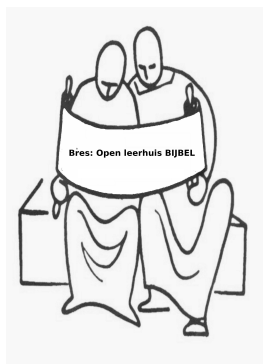

Open leerhuis Betlehem

Met medewerking van
Onzen Heertje erfgoedvereniging vzw
en steun van
Het Goede doel vzw
Doornstraat 11A
8970 POPERINGE

Jaël en Debhora

Kort vermeld

Over Jaël hebben we geen lang verhaal in de bijbel. Haar optreden is in enkele zinnen samen te vatten. *Rechter 4: 17 Sissera vluchtte te voet naar de tent van Jaël, de vrouw van de Keniet Cheber¹, want hij wist dat er een bondgenootschap bestond tussen de familie van Cheber en koning Jabin van Hasor. 18 Jaël kwam hem tegemoet en zei: 'Kom binnen, heer, kom binnen. Wees niet bevreesd.' Hij ging bij haar de tent binnen en zij verborg hem onder een deken*

De Kenieten zijn als stam enerzijds beschouwd als ijzerbewerkers (ethymologisch) en anderzijds zijn er af en toe verwijzingen naar verdragen met hen. Het zijn geen rasechte Israëlieten, maar hebben vaak figuren die de ijver voor JHWH gestalte geven. Wat voor onze studie belang heeft is de vaststelling dat JHWH gebruik maakt ook van mensen die niet door afstamming aan het volk Israël delen.

Gezegend onder de vrouwen

Gezegend boven alle vrouwen zij Jael, de vrouw van Cheber de Keniet; boven alle vrouwen in de tenten zij Jaël gezegend. Hij vroeg haar water, zij gaf hem melk; zij bracht hem room in een feestschaal. Haar linkerhand greep een tentpin, haar rechter een timmermanshamer. Zo sloeg zij Sissera, verbrijzelde zijn hoofd zijn verpletterde slapen doorborend. Aan haar voeten kromp hij ineens, viel hij neer en bleef hij liggen. Aan haar voeten kromp hij ineens en viel hij neer. Waar hij ineens was gekrompen, daar viel hij neer, overweldigd.'

Zij was het die Sissera velde. Als gelovigen kennen we deze felicitaties. We kennen wel zo goed dat woord niet. We laten het voorafgaan met de zin *vol van genade*. De betere vertaling luidt *begenadigde*. Genade, gunst, gratis geschenk is JHWH's wil te kunnen en mogen doen,

¹ Kenieten: Hun niet nader bekende stamvader was vermoedelijk Kaïn, niet te verwarren met de broedermoordenaar (Gen. 4). Nest, in het Hebreeuws is *keen*. Hiermee wordt vaak in Keniet een zinspeling gezien op *een veilige plaats bij het volk van God*.

zo doe je de mensen zingen, en JHWH's wondere daden loven, danken en prijzen. Gezegend zij die JHWH zegent en doet zegenen.

Jaël, zij die opstijgt, de steenbok

Als proseliet zo'n eervolle taak volbrengen dat zijn de feiten waarmee ze de bijbel haalde. Met een tentharing door de slapen slaan van diegene die het volk Israël twintig jaar verdruchte. Dat is uiteraard heel wat.

Dat daar dan veertig jaar vrede op volgde is werkelijk het bewijs dat JHWH zich ermee moeide, althans voor de gelovige jood.

Jaël stijgt is de betekenis van haar naam. Jaël zet alle mannen aan de kant. Al hoewel haar man genoemd wordt in de inleiding zat die man wellicht in de kroeg toen zij de tentharing hanteerde. Terwijl zij de vijand trakteerde op een nederlaag stijgt zij als steenbok de bergtoppen op.

Debbora

Debbora aanvoerder

Deborah (Hebreeuws דְּבוֹרָה,) is altijd als profeet beschouwd uit de tijd voor de koningen in Israël. Ze was raadgever, oorlogsvrouw en vrouw van Lapidoth². Dat lezen we in het boek Rechters. Ze is de bekendste vrouwelijke rechter³. Ze suggereerde Barak dat hij Jabin, de koning van Canaän moest aanvallen en zijn aanvoerder Sissera⁴. In de zang van Debbora, hoofdstuk 5 wordt dit evenement poëtisch uitgewerkt. Alles speelt zich af in de 12de eeuw voor Christus.

Debbora's verklaring steunde op de feiten in het dal aan de voet van de *Tabor*. Het gevecht verliep er zeer onfortuinlijk. Barak met duizenden soldaten leverde slag met de 900 ijzeren strijdwagens en Sissera werd compleet afgeslacht. Hij ontkwam te voet. Geheel zijn strijdmacht werd volgens het bijbelverhaal vernietigd. Er was geen soldaat over. Sissera bereikte de tent van Jaël. En dit wordt dan het verhaal van die andere figuur. Wat we van de song vaak terugvinden is het verhaal over de strijdkrachten die om de modder en het water in het strijdperk niet effectief konden profiteren van hun technische overmacht⁵. De hulp van bondgenoten was niet groot, maar ook niet nodig⁶.

Haar uitspraak, als rechter, deed ze onder de palmboom, tussen Ramah in Benjamin en Bethel in Ephraim. Haar profetische uitspraak bestond erin dat ze aangaf dat Barak geen eer zou halen aan zijn veldslag. Letterlijk Rech. 14: 9 (*u*) *zult geen eer behalen aan deze veldtocht, want de HEER zal Sissera uitleveren aan een vrouw*. We moeten ons realiseren wat dit in die tijd betekende.

Profetes

Deborah is een van de zeven profetessen. De bijbel vernoemd: Sara, de vrouw van Abraham, Miriam, de zus van Mozes, Debbora, waar we hier haar aanvoerder functie vermeldden, Hanna, de moeder van Samuël, Abigail, ze kwam tussen in het dispuut tussen Nabal en David en werd David's vrouw, Chulda, wees het volk bij de afwezigheid van Jeremia op hun plicht tegenover JHWH, Ester is bekend om haar manoeuvres om Haman die de Joden bedreigde te dwarsbomen.

2 Dit zou betekenen die het licht brengt. Hij zou haar *licht van Israël* doen worden.

3 Ehud, Samgar, Deborah en Barak, Deborah, Gideon, Tola, Jaïr, Jefta, Ibsan, Elon, Abdon, Simson en Micha.

4 Rechters 4: 6-7.

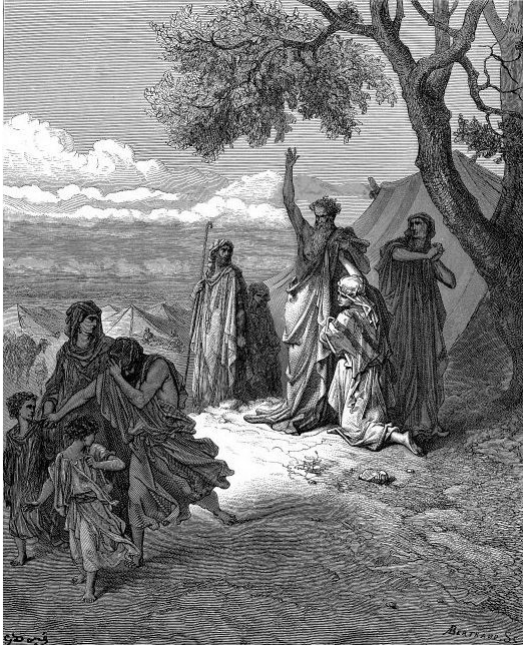
5 Rechters 14: 12 *Sissera kreeg bericht dat Barak de Tabor was opgegaan. 13 Daarom riep hij zijn soldaten onder de wapenen en trok met al zijn negenhonderd ijzeren strijdwagens en zijn hele leger vanuit Charoset-Haggogim op naar het dal van de Kison (de gevaarlijke rivier die blijkbaar de overmaat aan water leverde). In v. 3 lasen we het reeds Jabin beschikte over negenhonderd ijzeren strijdwagens en heerste met harde hand over Israël, wel twintig jaar lang. Daarom riepen de Israëlieten de HEER te hulp.*

6 Rechters 5: 4. Enkel Zebulon en Naftali helpen.

Debbora (bij) en Chulda (wezel), vrouwelijke raadgeefsters.

Ze gaf blijkbaar bevelen door en ging niet persoonlijk naar Barak. Ook Chulda communiceerde via een tussenpersoon. Ze kreeg een boodschapper van Josia⁷ in de tent. Rechters werden geconsulteerd. De communicatie was zeker in het geval van Chulda niet met de grote plichtplegingen.

Bij Debbora lezen we dat ze recht sprak – niet vergelijken met onze rechtspraak – onder de palmboom. De ene commentator die zegt dat de

vermelding van de boom verwijst naar het publieke karakter en de andere zegt dat dit moest als vrouw, om op die manier openbaar haar boodschappen te geven. Exegeten die meer van de Bijbelse geest weten die wijzen op de palmboom als op *the palm tree symbolized the unity of hearts of all Israel*, het hart van de Jood die helemaal naar JHWH open moet staan zoals de bladeren van de palmboom⁸.

Deborah had maar één boodschap. De religieuze mens wijdt zijn leven aan JHWH – Tora -, hij dient Hem – avoda-, en studeert Zijn Wet om Hem te loven in de *bet ha-keneset* en de *bet ha-midrash*⁹. Barak mag daarom met haar meezingen, aldus de commentatoren.

Afbeelding: Debbora – Gustave Doré's *La Grande Bible de Tours* (1865).

Zingende Profetessen

We kennen het Magnificat, we kennen de zang van Miriam. Bij Debbora wijst men erop dat zij de opdracht geeft om te zingen¹⁰. Ze leidt de evenementen aan de

Tabor. Zij zendt een boodschap naar Barak. En ze *voorspelt* dat Sissera's ondergang door de Kishon de eer van JHWH zal bevestigen. Als Barak niet doet wat hij moet, dan zal een vrouw de zaak naar JHWH's zin berechten. En spijs de schijnbare militaire overmacht haalt Sissera het met zijn ijzeren wagens niet.

Rechters: sjofeten

Rechter שְׁפֹטִים zijn – grosso modo – de figuren uit de periode dat het volk het niet meer zo nauw nam. Ze hadden nu het land. Ze hadden nu JHWH niet meer zo nodig en daar verzoenden de rechters zich niet mee.

Het is treffend voor degene die speciaal de vrouwen uit het tracé van het Eerste Verbond willen toelichten hoe Debbora er de nadruk op legt JHWH zal het eindtafereel door een vrouw laten bezegelen. Jaël noemt ze.

We hebben het idee dat veel van de verhalen rond de vrouwelijke rechters in die beginperiode van het land voorzichtig uitgedrukt bloedige niet zo humane strijders waren. En dat is opnieuw omdat we de verhalen zo eng vanuit de actie bekijken.

Het verhaal van Debbora eindigt en er was veertig jaar vrede¹¹. We vergeten dat het om de eer van JHWH gaat en het **vernietig van de v van de vrede door JHWH**. De andere hebbelijkheid van ons vastgeroest idee rond de rechters is het deuteronomistisch

7 2 Kon. 22: 15.

8 Tanna debe Eliyahu ix.; compare Yalk. ii. 42.

9 Tanna debe Eliyahu ix. and x, Rechter 5: 2. 9; // Targum van I Makk. 2: 42.

10 Rechters 5: 7 Zij is de leidsvrouw (moeder) en doet iedereen zingen. אִם בְּיִשְׂרָאֵל

11 Rechters 5: 31: *HEER, laat zo al uw vijanden ten onder gaan en maak wie u liefhebben onstuitbaar als de opgaande zon. Veertig jaar had het land rust.*

randje waarbij we rechters als moraalridders zien. Als je tegen JHWH bent dan straft Hij je op de voet. We zijn niet mee met die barmhartige Almacht van JHWH.

Ook de archeologen¹² zijn ermee eens dat we de feiten zo moeilijk kunnen reconstrueren. Dat moet ons aanzetten om niet met de feiten de visies tegen mekaar op te zetten. Debbora was toeschouwer en zag dat hoogmoed – de ijzeren strijdwagens – ten val komt. Dat JHWH uiteindelijk in zijn goedheid ook recht doet is de oorsprong van de naamgeving. In die visie was Debbora rechter – richter.

Zegelied

Rechter 5: 2–31 geeft het Magnificat van Debbora. De tegenstanders uit Kanaän zijn overwonnen. Dat wordt een zege-lied. En dan denkt de westerse oorlogsmens op eretekens. En dan zou je de generaal, de Jeanne d’Arc, Debbora kunnen een standbeeld geven.

Maar zoals in het door en door Joodse *Mijn ziel prijst hoog de Heer, Magnificat*, is, is het ook hier. Het lied uit het Eerste Verbond is **het zeg van JHWH** omdat Hij het gehaald heeft. In zijn barmhartigheid heeft Hij rijken – de ijzeren strijdwagens van Sissera -met ledige handen heen gezonden... De machtigste hand van Kanaän wordt verslagen door een vrouw. De dieper liggende symboliek is de bruid van JHWH.

To the point

Het lied zelf is misschien uit de 12de eeuw voor Christus. Sommige exegeten hebben het moeilijk met de vernoemde stammen. Deze anomalie¹³ zou dan te wijten zijn aan het feit dat de zang van de 7de eeuw zou zijn. Wij vinden het belangrijk dat het lied ons in de juiste stemming brengt. JHWH moet gezegend worden. Hij is groter dan ons hart.

Rechters 4: 4 HEER, de aarde beefde toen u voortschreed vanuit Seïr; toen u optrok vanuit Edom stortte water uit de hemel en de wolken neer. 5 Voor de heerser van de Sinai wankelden de bergen, voor u, HEER, u, de God van Israël.... 31 HEER, laat zo al uw vijanden ten onder gaan, en maak wie u liefhebben onstuitbaar als de opgaande zon.’ Veertig jaar had het land rust.

Debbora zou zeer oud geworden zijn (180 jaar) en volgens de rabbijnen als voedster van Rebekka door en door van JHWH’s plan op de hoogte zijn¹⁴ (<http://denieuwefilosofvanoudenburg.skynetblogs.be/archives/tag/debbora/index-0.html>)

כִּן יֵאבְדוּ כָּל-אוֹיְבֵיךָ יְהוָה וְאֹהֲבֵי כֶּצֶאֱת הַשָּׁמַשׁ בְּנִבְרָתוֹ וְתִשְׁקַט הָאָרֶץ אַרְבַּעִים שָׁנָה

12 Debbora 12de of 11de eeuw voor Christus.

13 In de Engelse samenvatting lezen we dat het om het verschil gaat van de *six participating tribes (Ephraim, Benjamin, Machir, Zebulun, Issachar, and Naphtali) as opposed to the two tribes in Judges 4: 6 (Naphtali and Zebulun) and does not mention the role of Jabin.*

14 Genesis 35:8